

סיכומי הדף היומי

ת"ר ושונתם שיהיו דברי תורה **מחודדים** בפיך (קידושין ל')
מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לעילוי נשמת אימי מורתי מרת שינדל חיה חוה
גאסט ע"ה בת הר"ר משה רוזנבאום זצ"ל נלב"ע
יום רביעי כ"ט טבת תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט
ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל
נלב"ע ל"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

דבר המערכת

חזק חזק ונתחזק

הכח להתחזק

פרשת ויחי היא ההקדמה לגלות מצרים, יעקב אבינו מכין את בני ישראל ומשביע את יוסף - למי שהיכולות בידו (רש"י) "ונשאתני ממצרים" - לא נשארים כאן! וכן נשנה שוב בסיום הפרשה "וישבע יוסף את בני" לאמור פקוד יפקוד אלוקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה... ויישם בארון במצרים" חזק חזק ונתחזק, ולאחר שכבר מושבעים, שוב אין סכנה לשים את יוסף בארון במצרים כי בוודאי יתחזקו לצאת, ולכטח יצאו, וודאי יתחזקו להוציאו עימם, כח השבועה הוא כח ההתחזקות והבהירות שאני חייב ומוכרח ואני יודע שאני יכול שהרי נשבעתי וידעתי אז שהיכולת בידי.

נשבעים אנו מהר סיני לקיים מצות ושונתם - שיהיו ד"ת מחודדים בפיך (עי' נדרים ח'. ברש"י ור"ן שם) חייבים אנו לצאת מהמצב השגרתי שהרי מושבעים ועומדים אנו, יש לנו את הכח להתחזק ולקיים מצות ושונתם ולחדד את לימודינו.

כבתה זקוק לה או אין זקוק לה

שמונת נרות חנוכה כבו ואין אנו זקוקים להדליקם עד חנוכה הבעל"ט, אבל גם כשנחשך נרם, עדיין זקוקים אנו לילך לאורם, כשראה דניאל את מלכות יון בחלומו נדמה לו כנמר (דניאל ז' ו') מלכות יון הוא מידת העזות וכמ"ש וצפיר העזים (שם ח' ח') וכתב השפ"א: "ויתכן שבנ"י לקחו אח"כ מאתם מדת העזות שנצרך לעבודת ה' כמאמר הוי עז כנמר" והם הכוחות שנוטלים בני"ה מהמלכויות, ועל מדת ההתחזקות הנ"ל תקנו לומר הלל', (חנוכה תרמ"ה).

חושך זו יון (ב"ר פ"ב ה') לית נהורא אלא ההוא דנפיק מגו חשוכא, בתוך החושך מונח האור ודווקא ע"י החושך נתגלה האור שלא היה אפשרי לראותו ללא החושך, החשמונאים הבינו דכשמראים לבנ"י מצב של חושך ונמר - מידת העזות, הקב"ה מראה לנו בזה את גודל כח ההתחזקות ומידת העזות דקדושה שיש לבני ישראל - גיבורים ביד חלשים רבים ביד מעטים, ודווקא ובתוך חושך זו נתגלה ונעשה נס חנוכה, חנוכה מלמדת אותנו שיש לנו הכח להתחזק בעזות דקדושה - חנוכה גימטריא בי עז.

שובו בנים שובבים

ימי השובבים" המה ימים אשר יש בהם חפץ, תקופת פרשיות אלו מלמדת אותנו שאפשר לצאת ממצרים, הגם שנדמה לנו שיש מיצר עומד לפננו, אין יציאה מהמצב, אי אפשר לשוב, לא! לא נשארים כאן במצרים אני יוצא בעזה"ית יש לי את הכוחות שהרי מושבע ועומד אני! והוא ע"י הכוחות שנתנו לי מכח השבועה לקיים מצות ושונתם, וכמ"ש בזה"ק (הובא בהקדמה לספר אנלי טל) זימרו את חיהם בעבודה קשה זו קושיא, בחומר דא ק"ו, ובלבנים דא ליבון הלכה, ובכל עבודה בשדה דא ברייתא, את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך דא תיקו' עכ"ל, וכתב ע"ז האגלי טל' הרי דכמו שהתיקון במצרים היה ע"י שעבוד ועבודה גופנית כ"כ בזמנא"ז נעשה התיקון ע"י יגיעה ועיון בלימוד התורה משום דהתיקון הוא במוח, ועי' ג"כ אוהב ישראל (ויחי) דכשם שהפגם הוא ע"י פיזור כך התיקון הוא ע"י קיבוץ וליבון תושבע"פ, תקנת השובבים" הוא לתקן הפיזיות ע"י ישוב הדעת ולהתרכז בלימוד התורה לברר וללבנו ולישב לימודו ובהירות, ולשגנו ולאכנסנו ע"ד שכתוב ויבן ערי מסכנות.

ולבנים אומרים לנו עשו

כשם שקושי השעבוד התחזק ע"י גזירת הלבנים וכמ"ש "לא תאסיפון לתת תבן לעם ללבון לבנים... ואת מתכונת הלבנים אשר הם עושים תמול שלשום תשימו עליהם לא תגרעו ממנו כי נרפים הם... תכבד העבודה... תבן אין ניתן לעבדך ולבנים אומרים לנו עשו... נרפים אתם נרפים" (שמות ה' ז' - י"ז) ודווקא מתוך כך נגאלו וכמוש"ש "עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו", כן ע"י התחזקותינו להכביד עלינו העבודה ללבן שמעתתינו הגם שנדמה שאין לנו התבונה לזה, נצא עתה מן הגלות הכללי והפרטי!

ויראו את ה' אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר (שמות כ"ד). לזכור צרתן של ישראל שהיו משועבדים במעשה לבנים, משנגאלו היה אור וחדוה לפניו (רש"י שם)

בלבנת הספיר הראם עוז ידידות

שבת קודש פרשת ויחי - י"ב טבת תשע"ה

דף צ"א ע"א

הלך בעלה למדינת הים ונישאת על פי עד אחד שמת, ובא בעלה ממדינת הים - הייתה בת ישראל נפסלה לכהונה משום זונה, ולויה נפסלה מן המעשר, הגם ששוביה ושנבעלה בעילת זנות לא נפסלה מן המעשר, זו קנסוה רבנן.

הייתה בת כהן נפסלה מן התרומה - אפילו מתרומה דרבנן.

אין יורשין של זה ושל זה יורשין כתובת בנין דכרין - דקנסו אף זרעה אע"פ שהם לא עשו איסור.

אחיו של ראשון חולץ - מדאורייתא, ולא מייבם - דקנסוה רבנן, אחיו של שני חולץ - מדרבנן, גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה, ולא מייבם - לא מדאורייתא ולא מדרבנן, דלא רמיא קמיה.

שינו במשנה: לרבי יוסי כתובתה על נכסי בעלה הראשון, לרבי אלעזר בעלה הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה, לרבי שמעון ביאתה או חליצתה מאחיו של בעלה הראשון פוטרת צרתה. ונחלקו אמוראים בדעתם:

לרב הונא: בתראי מודו לקמאי - רבי שמעון שלא קנס בביאה שהיא עיקר האיסור ק"ו שלא קנס בממון, רבי אלעזר שלא קנס בזכויות הנוהגות בנשים שהן תחת בעליהן ק"ו שלא קנס בכתובה שהיא תחילת גירושין. אבל קמאי לא מודו לבתראי - רבי יוסי דווקא כתובתה שמקבלת כשהיא יוצאת ממנה לא קנס, אך במציאתה ומעשה ידיה והפרת נדריה קנס, רבי אלעזר לא קנס ממון אבל בביאה קנס.

לרבי יוחנן: קמאי מודו לבתראי - רבי יוסי שלא קנס בכתובה שהיא זכות האשה בודאי לא קנס זכויות הבעל, רבי יוסי ורבי אלעזר שלא קנסו בזמן שהבעל חי ק"ו שלא קנסו אחר מותו. בתראי לא מודו לקמאי - רבי אלעזר לא קנס אותו אבל קנס אותה שאין לה כתובה, רבי שמעון לא קנס לאחר מיתה אבל מחיים קנס.

דף צ"א ע"ב

במשנה אמר רבי שמעון שאם נשאת על פי ב' עדים שהעידו שמת בעלה, ובא בעלה מותרת לחזור לו, לרב הונא בשם רב חכמים חולקים וסוברים שדינה כמי שנשאת ע"פ עד אחד, והלכה כרבי שמעון, לרב ששת לכו"ע לא נאסרה על הראשון, שאנוסה היא דמאי הו"ל

למעבד, ולרב הונא בריה דרבי יהושע לא סמכינן על היתר דמאי הו"ל למעבד כדמוכח בכמה מקומות כדלהלן.

נשאת לכל עריות שבתורה אינה צריכה גט, חוץ מאשת איש שנשאת ע"פ היתר ב"ד בעדות עד אחד (ולרב הונא בדעת חכמים גם חוץ מאשת איש שנשאת עפ"י ב' עדים).

אשה שנתגרשה בשוגג בגט פסול ונשאת לאחר, כגון שהיה טעות בשם המקומות או בזמן או גט קרחה, או כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה ונתחלפו - תצא מזה ומזה וכל הקנסות שבמשנה נוהגים בה, ולא אמרינן שהיא אנוסה דמאי הו"ל למעבד - שהייתה צריכה להקרות הגט לפני חכם (ולרב הונא בריה דרבי יהושע זהו דוחק, אלא יש להוכיח שאין אומרים מאי הו"ל למיעבד).

הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לשוק, ונמצאת היבמה איילונית - תצא צרתה מבעלה, וכל הקנסות שבמשנה נוהגים בה לרבי עקיבא שחייבי לאוין כיבמה לשוק הוי כחייבי כריתות. וכן כל העריות שפוטרות צרותיהן, והלכו הצרות ונישאו, ונמצאת הערוה איילונית, ולא אמרינן מאי הו"ל למעבד - שהייתה צריכה להמתין (ולר"ה בריה דר"י כנ"ל).

נשאת ע"פ ע"א ואח"כ יצא קול שבעלה חי - לא חיישינן לקול, אע"פ שכבר קודם שנשאת הסתפקנו אם בעלה חי והוצרכה לבא לב"ד להתירה, אין זה כקול שקודם נישואין.

יום ראשון פרשת שמות - י"ג טבת תשע"ה

דף צ"ב ע"א

לתנא דמתניתין נשאת ע"פ ב"ד ובא בעלה תצא ופטורה מן הקרבן, שיחיד שעשה ע"פ הוראת ב"ד פטור מקרבן, וכן סובר רב נחמן שנחשב כהוראה ולא כטעות, שהרי ע"א אינו נאמן מן התורה אלא שסומכים על ב"ד שהם האמינוהו להעיד והם סמכו שכל אשה דייקא ומנסבא. לזעירי - אין הלכה כמשנתנו ע"פ מה דתני בי מדרשא שאם הורו ב"ד ששקעה חמה בשבת והתירו עשיית מלאכה, ולבסוף זרחה, אין זו הוראה אלא טעות וחייב העושה מלאכה, וכן כאן טעו שסברו שמת בעלה, וכן הוכיח רבא, שהרי הורו ב"ד להתיר בספק חלב ודם ואח"כ ראו טעם מובהק לאסור ושוב ראו טעם שאינו מובהק להתיר אין מתירין, ואילו בא ע"א שמת מתירין אותה, ואח"כ באו עדים שלא מת אוסרין אותה, ואח"כ כשיבא שוב ע"א שאומר עכשיו מת מתירין אותה, ואילו הא דהתירוה בראשונה הייתה הוראה איך חזרו להוראה זו אחר שראו ע"י ב' העדים שטעו בה.

שנינו במשנה שאם התירוה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן (לכו"ע) - לרבי אליעזר היינו שזינתה, לרבי יוחנן היינו שנשאת אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, אבל זינתה לא, שאומרת: אתם עשיתם אותי פנויה.

קלקלה - לרבי אליעזר חייבת קרבן על כל ביאה, שביאות מחלקות, לחכמים קרבן אחד על הכל כיון שלא נודע לה בנתיים, ואם נשאת לה בני אדם לכו"ע חייבת על כל אחד, הואיל וגופין מחולקין.

האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים, ואמרו לה מת בעליך ואח"כ מת בנך ואינך זקוקה ליבום, ונשאת, ואח"כ אמרו חילוף הדברים - לרבי עקיבא שיש ממזר מחייבי לאוין תצא והולד ממזר, אבל לחכמים שאין ממזר מחייבי לאוין אין הולד ממזר, וכן לתנא שסובר שגם לרבי עקיבא רק מחייבי לאוין דשאר הוי הולד ממזר.

אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעליך ונתייבמה, ואח"כ

אמרו חילוף הדברים - הולד ממזר.

אמרו לה מת בעליך ונשאת, ואח"כ אמרו לה קיים היה ומת - תצא, והולד ראשון (שנולד כשהיה בעלה חי) ממזר, והאחרון אינו ממזר.

אמרו לה מת בעליך ונתקדשה, ובא בעלה - מותרת לחזור לו, ואע"פ שנתן לה אחרון גט לא פסלה מן הכהונה, דכתיב 'ואשה גרושה מאישה' - ולא מאיש שאינו אישה.

דף צ"ב ע"ב

יבמה שנתקדשה לשוק - לרב אין קידושין תופסין בה, דכתיב 'לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר' - לא תהא בה הויה לזר. שמואל מסתפק בפירוש הפסוק אם כפי שפירשו רב או שהוא בא לאיסור לאו, ולכן מצריך גט מספק, לאמימר הלכתא כשמואל, לרב ינאי נמנו וגמרו בחבורה שאין קידושין תופסין ביבמה.

יבמה שנשאת לשוק - לשמואל נותן לה השני גט מספק, לרב אשי מותרת ליבם אם הוא ישראל, אך אם הוא כהן אסורה לו, לרב המנונא כיון שזינתה אסורה ליבמה.

האומר לאשה הריאת מקודשת לי לאחר שאתגייר, לאחר שתתגיירי, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחררי, לאחר שימות בעלך, לאחר שתמות אחותך, לאחר שיחלוץ לך יבמך - אינה מקודשת, לרבי יוחנן משום שאין מקנה דבר שלא בא לעולם בדבר שאין בידו לעשות עכשיו, ומזה ראייה שאין קידושין תופסין בשומרת יבם (כרב), לריש לקיש אין מזה ראייה שיש לומר שמשנה זו כרבי עקיבא שאין קידושין תופסין בחייבי לאוין (ולהלן צ"ג). יתבאר שלרב נחמן בר יצחק אי אפשר לפרש כן, כיון שר"ע סובר שאדם מקנה שדבר שלכל"ע.

יום שני פרשת שמות - י"ד טבת תשע"ה

דף צ"ג ע"א

האשה שאמרה לבעלה קונם שאני עושה לפיך - לת"ק א"צ להפר, שמשועבדת לו למעשה ידיה, לרבי עקיבא יפר שמה תעדיף וחל הנדר על ההעדפה, לרב נחמן בר יצחק - לר"ע אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, לר"ה בריה דרבי יהושע - מיירי באומרת יקדשו ידי לעושיהן.

המוכר פירות דקל לחבירו קודם שבאו לעולם - קודם שבאו לעולם יכול לחזור בו, משבאו לעולם - לרב הונא אין יכול לחזור בו, שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, לרב נחמן אף משבאו לעולם יכול לחזור בו, שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אך אי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה.

שזהו שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו - לרב קנה, שסובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

נאמר בתרומות ומעשרות: 'למען תלמד ליראה את ה' אלוקיך כל הימים', ותניא אלו שבתות ויו"ט - שיזהר שלא יבטל עונג שבת בשביל תיקון הטבל, ואמר רבי חייא שבודאי לא בא הפסוק להתיר הפרשת מעשרות בשבת שאין בזה אלא שבות, אלא בא להתיר לעשר על מה שלא בא לעולם לצורך עונג שבת.

דף צ"ג ע"ב

לא תסגיר עבד אל אדוניו - לרבי היינו בלוקח עבד על מנת לשחררו, שכתב לו: לכשאקחך הרי עצמך קנוי מעכשיו, ומוזהר שלא להשתעבד בו, שסובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר, שתתגיירי, שאשתחרר, שתשתחררי, שימות בעליך, שתמות אחותך, שיחלוץ לך יבמך - לת"ק אינה מקודשת, לרבי מאיר מקודשת, שסובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

האומר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים, או פירות מחוברים על פירות אלו תלושים, לכשיביאו שלישי ויתלשו, והביאו שלישי ונתלשו - לרבי אליעזר בן יעקב דבריו קיימים, שסובר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

עד אחד המעיד שמת בעלה נאמן להתירה ליבמה, כשם שנאמן להתיר אשה לעלמא וסמכינן דדייקא ומנסבא משום דמילתא עבידא לגלויי (ל"ק איבעיא ואיפשטא, ול"ב לא מיבעי, שאם היא נאמנת כ"ש ע"א).

אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעלך ונתייבמה, ואח"כ אמרו חילוף הדברים דקתני במתני' שהולד ממזר, ע"כ היינו כשהתירוה להתייבם ע"פ ע"א, ואח"כ העידו ב' שחילוף הדברים (וראה עוד אופן להלן צ"ד), אבל התירוה ע"פ ב' הו"ל תרי ותרי ואין לסמוך עליהם יותר מעל הראשונים.

יום שלישי פרשת שמות - ט"ז טבת תשע"ה

דף צ"ד ע"א

עד אחד המעיד לפוטרה מן היבום ולהתירה לשוק - לרבא כיון שנאמן ע"א להתיר אשת איש לשוק שהוא איסור כרת כל שכן שמתיר איסור לאו, אך ההוא מרבנן הפריך דבריו, שהרי היא עצמה נאמנת באיסור כרת להתיר עצמה לשוק, ואינה נאמנת באיסור לאו דיבמה להתיר עצמה לשוק שלפעמים שונאת היבם.

אמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך, ונשאת לשוק, ואח"כ אמרו חילוף הדברים, דקתני במתני' שתצא והולד ממזר (ל"ר ע), אין להוכיח מכך שמאמינים לכת שניה שבהכרח מה שהתירוה בראשונה היינו ע"פ ע"א (שאם עפ"י שנים מדוע מאמינים יותר לכת השניה) - שיש לפרש שהתירוה ע"פ ב' עדים, ומיירי שכת השניה הזימו הכת הראשונה.

אין האשה נאמנת לומר מת יבמי שאנשא לשוק, ואפילו לרבי עקיבא שיש ממזר מחייבי לאוין לא אמרינן שדייקא מפני שחוששת שלא לקלקל זרעה, משום שיש לחשוש שאומרת כן מפני ששונאת את יבמה.

רב אלעזר בן מתאי דרש במשנה מהפסוק 'ואשה גרושה מאישה לא יקחו' - ולא מאיש שאינה אשה, שאם אמרו לה מת בעליך ונתקדשה ובא בעלה, אע"פ שנתן לה שני גט מותרת לכהונה, ואמרו בגמרא שיותר היה לו לדרוש הדרשה שאפילו לא נתגרשה אלא מבעלה, כגון שכתב לה הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם - פסולה לכהונה.

דף צ"ד ע"ב

מי שהלכה אשתו למדינת הים, ואמרו לו מתה אשתך, ונשא את אחותה, ואח"כ באה אשתו - מותרת לחזור לו, שביאת אחותה הוי כזנות ואינה אוסרת אשתו עליו, ומותר בבתה של שניה, ושניה מותרת בקרוביו, ואם מתה ראשונה מותר בשניה.

כל עריות שנישאו אין צריכות גט, חוץ מאשת איש שנשאת ע"פ ב"ד, ורבי עקיבא מוסיף אף אשת אח - שקידש אחיו את האשה והלך למדינת הים, ושמע אחיו שהוא מת ועמד ונשא אשתו, וכן הוסיף אחות אשה - שקידש אשה והלכה למדינת הים, ושמע שמתה ונשא את אחותה, שבשני אלו יש לחשוש שיאמרו דהא דנשאה משום שהקידושין היו על תנאי ולא נתקיים התנאי, ואם תצא מהשני בלא גט יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט.

הלכו אשתו וגיסו למדינת הים, ואמרו לו שמתה, ונשא את אחותה אשת גיסו, ובאו שניהם ממדינת הים, אע"פ שהועילו הנשואין לאסור אשת גיסו על גיסו, הוא

מותר באשתו, ואף לרבי עקיבא הסובר שאחות אשתו שנשאת לו בטעות צריכה גט (וכשיתן לה גט הרי אשתו אסורה לו משום אחות גרושתו) - דהיינו דווקא אם קידש אשתו, שיש לחשוש שיאמרו שקידשה על תנאי ולא נתקיים ולכן נשא אחותה, אבל אם נשא אשתו הראשונה לא יאמרו שנשא על תנאי, שאין אדם עושה תנאי בנישואין, ולכן כשנשא אחותה בטעות א"צ גט שאין חשש שמא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט.

ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו אותו ואתהן' - לרבי ישמעאל אותו ואת אחת מהן, לרבי עקיבא אותו ואת שתיהן. לאביי - משמעות דורשין איכא בינייהו, אם למדים מפסוק זה שחייב על אם חמותו, לרבא - נחלקו בחמותו לאחר מיתה, לרבי ישמעאל חייב על אחת מהן אפילו בזמן שאין שתיהן קיימות, שאף אם מתה אשתו חייב על חמותו, לרבי עקיבא אין חייב עליה שריפה אלא בזמן ששתיהן קיימות, אך מודה שאף שאין חיוב שריפה אסורה עליו (ועי' לקמן צ"ה).

יום רביעי פרשת שמות - ט"ז טבת תשע"ה

דף צ"ה ע"א

אמרו לו שמתה אשתו ובעל אחותה, ונשא את אחות אשתו, ובאו שניהם ממדינת הים - מותר באשתו, ואינו דומה לנשאת אשתו עפ"י ע"א שנאסרה עליו אע"פ שהיא שוגגת, שאשתו שבמזיד נאסרה מדאורייתא בשוגג גזרו בה רבנן, אבל אחות אשתו שגם במזיד אין אשתו נאסרת עליו לא גזרו בה בשוגג (ועיין לקמן דעת רב יוסי).

הבא על אחות אשתו אין אשתו נאסרת עליו - דכתיב 'ושכב איש אותה' אותה שכיבתה אוסרתה ולא שכיבת אחותה, לרבי יוסי היינו בין לבית שמאי ובין לבית הלל, ולרבי יהודה היינו לבית הלל אבל לבית שמאי שכיבת אחותה אוסרתה על בעלה.

לולי מי עזט 'אותה' ס"ד ששכיבת אחותה אוסרתה, שיש ללמוד איסור חמור בקל וחומר מאיסור קל שנאסר בו האוסר, ונחלקו מהו האיסור הקל:

לרב חסדא - מחזיר גרושתו משנישאת, שהוא איסור לאו, ובעלה השני אוסרה על בעלה הראשון, וכשהחזירה בעלה הראשון נאסרה על בעלה השני (האוסר). ק"ו באיסור אחות אשתו החמור שנאסר האוסר (אשתו שהיא אוסרת אחותה) כשבא על אחותה. ודחתה הגמרא: מה למחזיר גרושתו שכן נטמא גופה, ואיסורה ברוב, ואיסורה איסור עולם, משא"כ אחות אשתו שלא נטמאה אשתו, ואין איסורה לעולם שמותרת לאחר מות אחותה.

לריש לקיש - יבמה, להוא אמינא - אם בא עליה אחד מהשוק שהוא באיסור לאו לרב המנונא נאסרה על היבם (האוסרה על השוק). ודחתה הגמרא: מה ליבמה שנטמא גופה ואיסורה על רוב העולם. למסקנא - עשה בה היבם מאמר (ואסרה על אחיו), ואח"כ בא עליה אחד מן האחים אוסרה על אחיו האוסרה. ודחתה הגמרא: זו נאסרת גם בלא ביאה כגון ע"י מאמר של אחיו השני, ולרבן גמליאל שאין מאמר אחר מאמר נאסרת ע"י גט או חליצה.

לרבי יוחנן - סוטה, שהבעל אוסרה על כל העולם, והבועל אותה אוסרה על הבעל, והוא איסור קל לגבי איסור אחות אשה - שאין הבעל אוסרה כל ימיו, שיש לה היתר ע"י גט.

הבא על חמותו: לרבי יהודה - בין לבית שמאי ובין לבית הלל נאסרה אשתו עליו, דכתיב 'באש ישרפו

אותו ואתה', וכי כל הבית כולו בשריפה, אם אינו ענין לשריפה תנהו לענין איסור, לרבי יוסי - לבית שמאי נאסרה מדרשה זו, אבל לבית הלל לא נאסרה. ואין הלכה כרבי יהודה.

שנינו במשנה: רבי יוסי אומר, כל שפוסל על ידי אחרים פוסל על ידי עצמו, וכל שאין פוסל על ידי אחרים אינו פוסל על ידי עצמו. ונחלקו בביאור דבריו:

לרב אמי - ת"ק סובר בהלכו אשתו וגיסו למדינת הים, שבין אם העידו עדים שמתו ונשא אשת גיסו - שמותרת לגיסו, ובין אם נשא על פי עד אחד שהעיד שמתו - שאשת גיסו אסורה על אשתו, בשניהם אשתו מותרת לו, וחולק רבי יוסי בנשא עפ"י עד אחד שבביאתו פסל אשת גיסו על גיסו, שפוסל גם אשתו עליו.

לרבי יצחק נפחא - ת"ק אסר אשת גיסו על גיסו והתיר לו אשתו אם נשאת לו אשת גיסו על פי עד אחד בין הלכה אשתו למדינת הים בין הלכה ארוסתו, וכדין כל שנישאת על פי עד אחד שנאסרת על בעלה משום דקנסוה רבנן דלא דייקא, וחלק רבי יוסי, דנשאת ע"פ ע"א אסורה לבעלה משום גזירה שמא יאמרו שגירשה ונשאה זה בהיתר, ונמצא מחזיר גרושתו משנישאת, לפיכך באשתו שאין לחשוש שיאמרו שגירשה ונשאת לבעל אחותה שהרי אסורה לו, יבינו כולם שנשאה בטעות מחמת שסבר שמת בעלה ומתה אשתו, ולכן מותרת גיסו לאשתו והוא מותר באשתו, אך בארוסתו שיש לומר שתנאי היה בקידושין ונתבטל התנאי ונשא אחותה בהיתר (ובאשתו אין חשש זה - שאין תנאי בנישואין) אסורה לבעלה שיאמרו שמחזיר גרושתו, וממילא גם אשתו אסורה עליו.

יום חמישי פרשת שמות - י"ז טבת תשע"ה

דף צ"ז ע"א

אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה, אמרו לו מתה ונשא אחותה מאמה, אמרו לו מתה ונשא אחותה מאביה, אמרו לו מתה ונשא אחותה מאמה, ונמצאו כולן קיימות - מותר בראשונה ובשלישית ובחמישית, וביאת אחת מהן פוטרת צרותיהן, ואסור בשניה וברביעית ואין ביאתן פוטרת צרותיהן, ואם היה אמת שמתה הראשונה והשאר היה שקר - מותר בשניה וברביעית וביאת אחת מהן פוטרת צרותיהן, ואסור בשלישית ובחמישית ואין ביאתן פוטרת צרותיהן.

בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו - פסלה על האחין, ואפילו אם בא עליה אחר שאחיו הגדול עשה בה מאמר, אך לא קנאה לגמרי בביאתו אלא כמאמר בגדול, ולכן יכולים אחיו הגדולים לפסלה עליו ע"י מאמר וגט וחליצה וביאה.

עשה בה הקטן מאמר או נתן לה גט או חליצה - פוסלה על האחים רק אם עשה זאת בתחילה, ולא אם עשה זאת בסוף - לאחר מאמר אחיו הגדול. וגט של קטן כוחו פחות מכוח גט של גדול - שלרבן גמליאל הסובר שאין גט אחר גט, היינו רק ששניהם גדולים, אבל אם הראשון קטן מהני גט של גדול אחריו, ולחכמים שיש גט אחר גט - אחר גט של גדול לא מהני גט של קטן.

דף צ"ז ע"ב

בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו, ואח"כ בא עליה אחיו שהוא בן ט' שנים ויום א' - לת"ק פוסלה על אחיו, דהוי כמאמר אחר מאמר ששניהם תופסין בה, וכיון שצריכה גט משני הרי היא בכלל כיון שלא בנה שוב לא יבנה. לרבי שמעון לא פסל, שביאת קטן ספק קונה ספק אינה קונה, ולכן אם ביאה ראשונה ביאה - שניה אינה ביאה, ואם ראשונה לאו ביאה - גם ביאה שניה לאו ביאה

(וכגון שהייתה שוגגת בביאת שני, שלא נאסרה על ראשון משום זנות).

בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו ואח"כ בא על צרתה - לת"ק פוסל ע"י עצמו, כיון שאין ביאת הראשונה קנין גמור מהניא ביאת שניה להצריכה גט, והו"ל בכלל כיון שלא בנה שוב לא יבנה. ולרבי שמעון - יכול לקיים הראשונה ממה נפשך כנ"ל, אך אסור בשניה שמא ביאתו קונה וקנה הראשונה, ונאסרה עליו שניה משום שאינו בונה שני בתים.

מתניתין דחשיב ביאת בן ט' כמאמר, וקתני דמהני ביאה שניה לפסול הראשונה כדין מאמר אחר מאמר בין בב' יבמים ויבמה א' בין ביבם א' ושתי יבמות - היינו דלא כבן עזאי הסובר שיש מאמר אחר מאמר רק בב' יבמים ויבמה א', ולא ביבם א' וב' יבמות שכל כוחו וקניינו שהיה לו לענין מאמר נתן בראשונה ודחה את השניה.

בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו ומת - חולצת ולא מתייבמת, שיש עליה זיקת ב' יבמין, שע"י ביאתו לא יצאה מזיקה הראשונה שאינה אלא כמאמר.

מי שיש עליה זיקת שני יבמין חולצת ולא מתייבמת, ושמעין ממתני' שאינו דווקא כשיש צרה משום גזירה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות.

בן ט' שנים ויום א' או שוטה שנשאו אשה ומתו - אין נשותיהם זקוקות ליבום, שאין קידושיהן כלום, ורק ביאתו ביבמה הואיל וזקוקה לו שוויה רבנן כמאמר.

בן ט' שנים ויום א' שבא על יבמתו, ומשהגדיל נשא אשה אחרת ומת אם לא ידע את הראשונה משהגדיל שלא יצאה מנפילה הראשונה - הראשונה חולצת ולא מתייבמת, שיש עליה זיקת ב' יבמים, והשניה או חולצת או מתייבמת, לרבי שמעון מייבם לאיזו שירצה דלא ס"ל דין זיקת ב' יבמים, וחולץ לשניה דלאו צרות נינהו ואין אחת נפטרת ע"י חברתה, אך אינו מייבם לשניה דהויא צרתה במקצת ע"י מאמר, ואתו למימר דשתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות.

שנינו במשנה שביאת בן ט' ביבמתו אינה פוסלת אשתו שנשא משהגדיל מיבום משום צרת בעלת זיקת ב' יבמין: לרב - שלא עשו ביאת קטן כמאמר לענין זה, לשמואל ורבי יוחנן - נחלקו התנאים בטעם שאינו מייבם זו שיש עליה מאמר, אם הוא משום דגזרינן שיבא ליבם גם צרתה, ולפי טעם זה ה"ה בנידונינו, ולתנא דידן הטעם שאשת שני מתים אסורה מדאורייתא וגזרו גם במאמר, אבל בצרתה לא גזרו.

רב אלעזר אמר שמעתתא דרבי יוחנן הנ"ל בבית המדרש ולא אמרה משמו, הקפיד רבי יוחנן, אמרו לו רבי אמי ור' אסי שכך היה מעשה בבהכ"נ של טבריה, שנחלקו בה עד שנקרע ס"ת בחמתו, והיה שם רבי יוסי בן קיסמא ואמר תמה אני אם לא יהיה בהכ"נ זה עבודת כוכבים וכן היה, והקפיד רבי יוחנן איך מביאים ראיה משם שהיו חברים משא"כ רבי אלעזר שהוא תלמידו, ופייסו רב יעקב בר אידי, דכתיב 'כאשר צוה ה' את משה עבדו כן צוה משה את יהושע, וכן עשה יהושע, לא הסיר דבר מכל אשר צוה ה' את משה, שהיה יהושע יושב ודורש סתם והכל יודעין שתורתו של משה היא, כך הכל יודעים שמה שדורש רבי אלעזר תלמידך הוא משלך, אמר רבי יוחנן לרבי אמי ור' אסי, מפני מה אין אתם יודעים לפייס כבן אידי חברינו.

יום שישי פרשת שמות - י"ח טבת תשע"ה

דף צ"ז ע"א

'אגורה באהלך עולמים' - וכי אפשר לגור בשני עולמים? אלא ביקש דוד שיאמרו דבר שמועה מפיו בעוה"ז כדי

שיהיו שפתותיו דובבות בקבר.

בן עשרים שלא הביא שתי שערות - דינו כקטן עד רוב שנותיו, ואם נולדו בו סימני סריס דינו כגדול.

כשבא לפני רבא בן כ' שלא הביא סימנים, אם היה כחוש אמר האכילוהו והשקוהו עד שיהא בריא ושמן, ואם היה בריא ושמן אמר שיכחישוהו, שזה וזה גורם לפעמים שהסימנים לפעמים נושרים מחמת כחישות ולפעמים מחמת שומן.

הדרן עלך פרק האשה רבה

פרק אחד עשר - נושאים על האנוסה

אנס ופיתה את האשה - מותר לישא את בתה ואחותה ואמה מדאורייתא, דכתיב באיסורן לשון לקיחה שרק אם הראשונה הייתה דרך ליקוחין אסור בשניה, ולרבא משום דכתיב 'ערות בת בנך לא תגלה' משמע הא בת אשתו מאיש אחר מותרת, והיינו כשאינה אשתו אלא אנוסתו ומפותתו, והא דכתיב 'ערות אשה ובתה לא תגלה' דמשמע שאסורה היינו מאשתו, דכתיב שם 'שאר' והיינו דרך נשואין.

מדרבנן אסור לישא אם בת ואחות אנוסתו ומפותתו, ואף אם רק נחשד שיצא עליו קול שזינתה עמו - שמא יחזור לזנות עמה אחר שנשא קרובתה והוי אנוסה ומפותתה על הנשואה שאסורה, אך אחר מיתתה מותר בהן.

'איש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו' הגם דכתיב לשון ליקוחין אי אפשר לפרש שהאיסור בקידושין שהרי אין תופסין בה, וע"כ היינו שכיבה.

נושא אדם אנוסת ומפותת אביו ובנו, רבי יהודה אסור בשל אביו, ופליגי בפירוש הפסוק 'לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו', לרבי יהודה היינו כנף שראה אביו, שהרי לעיל מיניה מיירי באנוסה, לרבנן כיון שאינו סמוך ממש מפרשים הפסוק 'כנף הראוי לאביו', והיינו שומרת יבם של אביו, והגם דבלאו הכי אסורה משום שהיא דודתו - לעבור עליו בשני לאוין, ואם אביו חי עובר גם משום יבמה לשוק.

דף צ"ז ע"ב

יעקב אנס אשה והוליד בת, נשא ראובן אנוסת אביו (דלא כרבי יהודה) - בת יעקב אומרת: אחי מאבי נשא אמי.

עכו"ם הבא על בתו - היא אומרת על בנה שהוא אחיה והיא אחותו.

עכו"ם הבא על בת בתו - היא אומרת לבנה: שלום עליך בני אני בת אחותך.

עכו"ם הבא על בת בנו - היא אומרת על בנה שהוא בנה והיא בת אחיו.

עכו"ם הבא על אמו והוליד בת, וחזר ובא על אותה בת, וחזר אביו ובא עליה והוליד ממנה בנים, היא אומרת קובלת אני על אחי, שהוא אבי, ובעלי, ובן בעלי, ובעל אמי, שאינו נותן פת לאחיו היתומים בני הזקן שהם בני בתו.

עכו"ם הבא על אמו והוליד שתי בנות חזר ובא על אחת מהן והוליד בן, אחות אמו אומרת לו אתה אחי מאב אחד, אני ואמך אחיות מאב ואם אחד, אביך אחי מן האם.

שתי בנות ראובן, אחת נשאת לשמעון אחיו ואחת לבן לוי אחיו, בן שמעון אומר לבן בן לוי אנו בני אחיות (שתי בנות ראובן), אני ואביך בני שני אחים (שמעון ולוי), אני ואמך בני אחים.

הגיורת שנתגיירו בניה עמה ובני שפחה שנשתחררו, אם

הם אחים מן האב ולא מן האם לכו"ע אין להם דין אחווה, שכקטן שנולדו, ופטורים נשותיהן מן החליצה אם מתו (אפילו מדרבנן דתלינן דאשתו זינתה מאחר), וכל אחד מותר באשת השני אפילו במקום בנים. אחים מן האם ולא מן האב - ללישנא קמא לכו"ע אסורים מדרבנן דאתי לאיחלופי בישראל, ולל"ב לרב ששת אסורים ולרב אחא בר יעקב מותרים. אחים מן האב ומן האם - לרב ששת אסורים, שקורין להם בני אשה פלונית, ולרב אחא בר יעקב מותרים שקורין להם אחר אביהם.

שני אחים תאומים גרים ומשחררים, אע"פ שהם ודאי אחים מן האב אין חולצים ואין מייבמים, ואין חייבים משום אשת אח. הייתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה - אין להן אחוה מן האב, ולא חולצים ולא מתייבמים, אבל יש להם אחוה מן האם, וחייבין משום אשת אח. הייתה הורתן ולידתן בקדושה - הרי הן כישראלים לכל דבריהם.

שבת קודש פרשת שמות - י"ט טבת תשע"ה

דף צ"ח ע"א

אין אב לגוי גם במקום דליכא למימר כקטן שנולד דמי, כגון שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה, ואינו משום דעכו"ם שטופים בזימה ואין ידוע מי הוא אביו, שהרי כן הדין אפילו היו אביו ואמו חבושים בבית האסורים, אלא משום דרחמנא אפקריה לזרעיה, דכתיב 'בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם', וכדמוכח ממה דקתני בברייתא שאם הייתה הורתם שלא בקדושה ולידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין.

גם להסוברים שגר אסור באשת אחיו מאמו היינו דווקא כשאחיו בעלה אחר שנתגייר, הא לאו הכי מותר ואין גוזרין כשהוא עכו"ם אטו כשהוא גר.

כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא, אם קודם מעשה אמרה שומעין לו, ואם לאו אין שומעין לו, אלא אם הביא ראיה שכבר אמרה קודם לכן, או שאמר ששמעו יחד עם דבר שנאמן עליו, שניכרין דברי אמת שקבלן יחד.

'ויהי דבר ה' אל יונה שנית' - אמר רבי עקיבא, שנית דברה עמו שכינה שלישית לא, והא דכתיב 'הוא השיב את גבול ישראל מלבא חמת עד ים הערבה כדבר ה' אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמתי הנביא' - לרבינא שעל עסקי נינוה דיבר רק פעמיים, לרב נחמן בר יצחק פירוש הפסוק הוא שכשם שנהפך לנינוה מרעה לטובה, כך בימי ירבעם בן נואש נהפך להם מרעה לטובה.

דף צ"ח ע"ב

גר שהיתה לידתו בקדושה והורתו שלא בקדושה - יש לו משאר האם ולא מן האב, ואם נשא אחותו מן האם שנולדה בהיות אמו עכו"ם - יוציא, גזירה שמא ישא אחותו שנולדה אחריו שהיא ישראלית, אחותו מן האב - יקיים ולכתחילה לא יכנס, אחות האב מן האם - יוציא, גזירה משום אחותו מן האם, אחות אב מן האב - יקיים, אחות האם מן האם יוציא, אחות האם מן האב - לרבי מאיר יוציא, כיון דאיכא צד אם, לחכמים יקיים. ומותר באשת אחיו בהיותו עכו"ם, וכן באשת אחי אביו, ואשת אביו.

גר שנשא אשה ובתה ונתגיירו עמו - כונס אחת ומוציא אחת, שלא יבאו להתיר אשה ובתה בישראל. מתה אשתו - לרבי ישמעאל אסור בחמותו, שחמור איסורה שאסורה מדאורייתא גם אחר שמתה בתה, וגבי גר גזרו בה רבנן, לרבי עקיבא מותר בחמותו כשם שסובר דקליש איסורה אחר מיתת הבת שאינה בשריפה.

ה' נשים שנתערבו ולדותיהן ונשאו ומתו, בן ודאי של כל

אחת מה' הנשים - ד' חולצין לאחת מהן, ואח"כ מייבם אותה בן החמישית, ולא ייבם אחד מהם תחילה דלמא לאו יבמתו היא ופגע ביבמה לשוק, הוא וג' חולצין לאחת ואחד מייבם, ונמצא לכל אחת מהן ד' חליצות ייבום אחד.

ה' נשים שנתערבו מן הדין יכול אחד לייבם כל נשות הספיקות אחר שקיבלו חליצה מד' האחרים, רק עדיפא טפי לעשות כנ"ל דלמא לכל חד מתרמיא דידיה, ומתקיימת מצות יבום.

ה' נשים שנתערבו וולדותיהן, ויש ביניהם כאלו שהם אחים ודאים מאותה האם - הם חולצין ולא מייבמין, שמא יפגע באשת אחיו מאמו, ואם יש ביניהן כהנים חולצין ולא מייבמין שמא אחד מהחולצים היה יבמה וחליצתו חליצה ונאסרה לכהן.

יום ראשון פרשת וארא - כ' טבת תשע"ה

דף צ"ט ע"א

יש חולץ לאמו מספק - ב' נשים שיש לכל אחת בן ודאי ובן ספק שנתערבו ביניהן, מתו בעליהן וכל בן ודאי נשא אמו של שני, ומתו, בני הספיקות צריכים לחלוץ לשניהן, נמצא חולץ לאמו מספק.

יש חולץ אחותו מספק - ב' נשים שילדו ב' נקבות, ונתערבו, ובאו אחיהן שלא מאותה האם ונשאום, ומתו בלא בנים, שניהם חולצים לשניהן, נמצא חולץ לאחותו מספק.

יש חולץ לבתו מספק - אשתו ואשה אחרת ילדו ב' נקבות, ונתערבו, ובאו אחיהן של שני הבעלים ונשאום, ומתו בלא בנים, נמצא כל אחד חולץ לבתו מספק.

איש ואשה פעמים שמולידים ה' אומות - ישראל שלקח עבד ושפחה, ולהם שני בנים שילדו בגינות, נתגיר אחד מהם, הטביל העבד והשפחה לשם עבדות וילדו בן, שחרר את השפחה ובא עליה העבד וילדה בן, שחרר שניהם וחזר ובא עליה וילדה בן, הרי יש להם ה' בנים - עכו"ם, גר, עבד, ממזר - שעכו"ם ועבד שבא על בת ישראל הולד ממזר, ישראל.

יש מוכר את אביו להגבות לאמו כתובתה, כגון ישראל שלקח עבד ושפחה ויש להם בן שלא נמכר לו, שחרר השפחה ונשאה וכתב כל נכסיו לבנה, וכשמת הישראל נמצא בן זה מוכר אביו העבד להגבות לאמו כתובתה, אם עבד דינו כמטלטלין היינו כרבי מאיר שמטלטלים משועבדים לכתובה, או קמ"ל שעבד כקרקע.

האשה שנתערב ולדה בולד כלתה, ונשאו נשים, ומתו - בני הכלה חולצין ולא מייבמין, שכל אחד ספק אשת אחיו ספק אשת אחי אביו, ובני הזקנה או חולצין או מייבמין שספק אשת אחיו ספק אשת בן אחיו. מתו הוודאים - אם מתו בני הזקנה התערובות חולצין ולא מייבמין, שהוא ספק אשת אחיו ספק אשת אחי אביו, אם בני הכלה מתו אחד חולץ ואח"כ מייבם השני.

כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה - אוכלים בתרומה, וחולקים חלק אחד בגורן, אך אין חולקין לזה בלא זה שאין חולקין לעבד א"כ רבו עמו, ואינן מטמאין למתים, ואין נושאים נשים בין כשרות בין פסולות. הגדילו ושחררו זה את זה - נושאים נשים הראויות לכהונה, ואינן מטמאין למתים, ואם נטמאו אין סופגין את הארבעים, ואינן אוכלים בתרומה, ואם אכלו אינן משלמים קרן וחומש, ואין חולקין בגורן, מוכרים תרומה שלהם והדמים שלהם, אין חולקין בעורות הקדשים, ואין נותנים להם בכור וחרמים, אך אין מוציאים שלהן מידיהן, ופטורים מן הזרוע ומן הלחיים ומן הקיבה, ובכורם יהא רועה עד שיסתאב, ונותנים עליהם חומרי

כהנים וחומרי ישראלים (יבואר להלן ק.).

דף צ"ט ע"ב

תנא דמתניתין סובר כרבי יהודה שאין חולקין תרומה לעבד אלא כשרבו עמו, משום שבמקומו היו מעלין מי שחילקו לו תרומה ליוחסין, לרבי יוסי - יכול שיאמר אם כהן אני תנו בשביל עצמי, ואם עבד כהן אני תנו לי בשביל רבי, שבמקומו לא היו מעלין מתרומה ליוחסין. רבי אלעזר בר צדוק אמר שמימי לא העיד אלא עדות אחת - שהעיד במקומו של רבי יהודה שראה שחילקו לעבד תרומה במקומו של רבי יוסי - ובקשו להעלות עבד לכהונה על פיו.

בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמם לא כל שכן, ולכן בודאי במעשה הנ"ל לבסוף לא העלו.

יום שני פרשת וארא - כ"א טבת תשע"ה

דף ק' ע"א

עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות: חרש שוטה וקטן - דלאו בני דעה, וזילותא דתרומה לחלק להן בגורן לעין כל, טומטום ואנדרוגינוס - דבריה בפני עצמם והוי זילותא דקדשים, עבד - שלא יעלוהו מתרומה ליוחסין, אשה - מחלוקת אם משום שמא יגרשנה בעלה ותמשיך לקבל או משום יחוד, ערל וטמא - שמאוסים, נושא אשה שפסולה לכהונה - משום קנס.

נפק"מ בטעם שאין מחלקין לאשה תרומה בגורן: בגורן הסמוך לעיר ולא שכחי בו אנשים - שיש יחוד אך יודעים אם היא גרושה. וברחוק מן העיר ושכיח בו אנשים - שאין יחוד אך אין יודעין אם היא גרושה.

כל שאין מחלקין להן תרומה בבית הגרנות משגרין לבתיהם, חוץ מטמא ונושא אשה שאינה הוגנת לו משום קנס שלא נזהרו, אבל לערל שמתו אחיו מחמת מילה שאנוס הוא משגרין להאכיל לנשיו ועבדיו.

מעשר עני שהוא מתחלק בתוך הבית בעיר שאין יחוד - נותנין לאשה תחלה, משום דזילא בה מילתא שתעמוד שם.

איש ואשה שבאו לב"ד לתבוע בעל דינם - בתחילה היה רב מקדים להתעסק בדינו של האיש, שהוא חייב במצות, כששמע הדין הנ"ל שיש לחשוש יותר לזילותא דאשה - הקדים להתעסק בדינה.

כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה כשהם גדולים כופין אותן לשחרר זה את זה, מפני שאינם יכולים לישא לא שפחה ולא בת חורין משום ספק.

שנינו במשנה שספק כהן ספק ישראל נותנים עליו חומרי כהנים וחומרי ישראל, והיינו שאם הביא מנחה נקמצת - כמנחת ישראל, ואין שייריה נאכלים - כמנחת כהן.

שיירי המנחה של ספק כהן שאינם נאכלים - אין נקטרים כמנחת כהן שכתוב בה 'כליל תהיה', משום שאסור להקטיר שיירי ישראל, לרבי אליעזר מעלה אותם לשם עצים, שדרש 'אל המזבח לא יעלו לריח ניחוח' - לריח ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשום עצים, ולחכמים הקומץ קרב לעצמו והשיירים מתפזרין על בית הדשן.

דף ק' ע"ב

ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון ומת, בנים מן הראשון ומן השני חולצין לאשתו ולא מייבמין שהוא ספק אח מן האם, וכן הוא להם, היו לבעל ראשון ושני בנים מאשה אחרת - הוא יכול לייבם נשותיהם, והם לאשת ספק - אחד חולץ ואחד מייבם, שספק אח מן האב הוא ולא מן האם, ואינו מייבם קודם דלמא פגע ביבמה לשוק.

ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון והיה אחד מהם כהן - נותנים עליו חומרי כהנים וחומרי ישראל (כדלעיל צ"ט:), היו שניהם כהנים - הם אונגין עליו והוא עליהם, שאסורים לאכול בקדשים, ואינם מטמאין זה לזה, הוא אינו יורשם והם יורשים אותו ויחלוקו ביניהן, ופטור על קללתם והכאתם, עובד עבודה במשמרו של זה ושל זה ואינו חולק בשניהם, ואם היו שניהם במשמר אחד נוטל חלק אחד.

עשרה כהנים עומדים ופירש אחד מהם ובעל - הולך שתוקי, ופסול מלעבוד עבודה מדרבנן, ואסמכוהו אקרא דכתיב 'והייתה לו ולזרעו אחריו' בעינן זרעו מיוחס אחריו, וגזרו רק בדרך זנות אבל בדרך נשואין אפילו שהיו קידושי טעות כשר.

כהן ספק בן ט' לראשון בן ז' לאחרון דקתני במתניתין שהוא אונגין על שניהם שייך גם באופן שמת הראשון ואמו נישאת לשני - שאונגין על הראשון כשלקטו עצמותיו, ו'הם אונגים עליו' שייך בגרושה, 'הוא אינו מטמא להם' שייך רק דרך זנות או קידושי טעות, שאילו בגרושה מותר לטמאות לראשון ממה נפשך, שאו אביו הוא, ואם הוא בן השני הרי נשא גרושה והבן חלל ומותר לטמאות למתים.

יום שלישי פרשת וארא - כ"ב טבת תשע"ה

דף ק"א ע"א

ספק בן ט' לראשון בן ז' לאחרון שהכה או קלל זה אחר זה בשתי התראות - לת"ק חייב ממה נפשך, שסובר התראת ספק שמה התראה, לרבי יהודה פטור, שסובר התראת ספק אינה התראה. שניהם בבת אחת - י"א שבזה לכו"ע חייב, וי"א שגם בזה פטר רבי יהודה, שמה מקלל האמור כלפי מעלה אין בו שותפות, כך גם מקלל האמור למטה באביו ואמו, ואתקש הכאה לקללה.

כהן ספק בין ט' לראשון בן ז' לאחרון עולה במשמרתם של שניהם בעל כרחו - משום פגם שתי המשפחות, שמתביישים שיאמרו בני אדם שממשפחתם הוא ופסול לעבודה.

כהן ספק בין ט' לראשון בן ז' לאחרון הגם שעולה במשמרם של שניהם מ"מ אינו חולק עמהם, אלא אם היו שניהם ממשמר אחד ובית אב אחד שאז נוטל חלק אחד ממה נפשך.

הדרן עלך נושאים על האנוסה

פרק שנים עשר - מצות חליצה

מצות חליצה - בג' דיינים, ואפילו הדיוטות. בסנדל, ובדיעבד כשר אף מנעל. באנפיליא (נעל בד) פסולה דבעינן מידי דמגינן. בסנדל שאין לו עקב פסולה. מן הארכובה ולמעלה פסולה. בסנדל שאינו שלו, של עץ, של שמאל בימין, בגדול שאינו למידת רגלו אך יכול להלך בו, בקטן שחופה רוב רגלו - כשרה.

מצות חליצה בשלשה כעין דיינים - שידועים להקרות ליבם 'מאן יבמי להקים' וגו' בלשון הקודש, וצריך ג' דכתיב 'זקנים' שהם ב', ואין ב"ד שקול לכן מוסיפים עוד אחד, וגם הדיוטות כשרים מיתור 'זקני'.

דף ק"א ע"ב

סומא פסול לסהנדרין - כשם שב"ד מנוקים בצדק כך מנוקים מכל מום, דכתיב 'כולך יפה רעייתי ומום אין בך'.

'לעיני הזקנים וירקה' - צריכים הדיינים לראות הרוק היוצא מפי היבמה.

כתיב 'בישראל' 'בישראל' פעמיים - א' לב"ד של ישראל

ולא ב"ד של גרים, וא' להא דאמר רבי טרפון שצריכים כולם לענות 'חלוץ הנעל'.

'וקראו לו זקני עירו ודברו אליו': וקראו לו - ולא שלוחם, ודברו אליו - משיאים לו עצה ההוגנת לו, שאם הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילד אומרים לו: מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל תכניס קטטה לתוך ביתך.

רבי יהודה סבר בתחילה שחליצה בחמשה - דכתיב 'זקנים' ב', וכתוב 'זקני' עוד ב', ואין ב"ד שקול ומוסיפים עוד אחד, ולבסוף חזר בו, כפי ששינו סתם במקום מחלוקת, דתנן סמיכת זקנים ועגלה ערופה לרבי יוסי בג' ולרבי יהודה בה', החליצה והמיאון בג', ומשמע שגם לרבי יהודה חליצה בג'. (והלכה שמיאון כשר בשניים).

'ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים' - צריכים הדיינים לקבוע מקום לחליצה.

הלכה חליצה בג', ולפרסם שחלוצה היא ולא תנשא לכהן או כדי שיקפצו עליה מצרפין עד שיהיו ה'.

יום רביעי פרשת וארא - כ"ג טבת תשע"ה

דף ק"ב ע"א

'שום תשיך עליך מלך... מקרב אחיך תשים עליך מלך' - כל משימות שאתה משים עליך בעינן 'מקרב אחיך' ודיין בכלל (וגם שדיין בכלל מלך), אבל גר דן גר חבירו, ואם אמו מישראל דן אפילו ישראל, ובחליצה בעינן אביו ואמו מישראל - שנאמר 'ונקרא שמו בישראל' שיהא ישראל מכל צדדיו.

המנהג לחלוץ בסנדל (עור קשה), ונחלקו תנאים ואמוראים אם חולצין לכתחילה במנעל (עור רך), שהאוסרים גוזרים משום מנעל קרוע מלמעלה או משום חצי מנעל, אבל סנדל שהוא קשה אין יכול ליישבו על רגלו משנפחת וליכא למגזר מידי.

רב אמר שאילו לא ראה שרבי חייא חולץ בסנדל שיש בו רצועות, לא היה חולץ אלא בסנדל של ערבים שמהודק יותר, וסנדל שלנו אע"פ שקשור בקשר על שפתיו המעמידו שלא יצא מן הרגל, קושרים בו רצועה כדי שתהא חליצה מעולה.

החליצה מתירתה לשוק כשהתירה ושמטה רוב העקב, אבל התיר הוא ושמטה היא או להיפך חליצתה פסולה.

ספק בגמרא אם חליצה בעינן או גלויי כרעא בעינן, ונפק"מ אם קרעה המנעל מעליו, או השליכה עליו גחלת ושרפתו, או שנעל שני מנעלים זה מעל זה וקרעה העליון וחלצה התחתון.

דף ק"ב ע"ב

יבמה שהגדילה בין האחין - ללישנא קמא אע"פ שראינו שחלצה סנדל של אחד מהן לא חיישינן שמא כווננו לשם חליצה, ללישנא בתרא אם ראינו שחלצה אע"פ שאין יודעין אם נתכוונו נפסלה על האחין, אבל אינה מותרת לעלמא עד שיהא ידוע שנתכוונו שניהם.

סנדל שתפור בבגד פשתן אין חולצין בו - שנאמר 'ואנעלך תחש', אבל מעור של בהמה אחרת כשר, שנתרבה מריבוני 'נעל'.

חליצה בסנדל של עור ורצועותיו מנוצה של עזים - כשרה, שהוא בכלל 'ואנעלך תחש', אבל אם כולו מנוצה לא, שאינו נקרא מנעל אלא 'קרקא'.

'וחלצה נעלו מעל רגלו' - שתטלנו מעל רגלו, כדכתיב 'וחלצו את האבנים', ואין הפירוש שתנעלנו על רגלו, דא"כ לכתוב רחמנא 'ברגלו' או 'במעל רגלו'.

'בצאנם ובבקרם ילכו לבקש את ה' ולא ימצאו חליץ מהם' - שקיבל הקב"ה חליצה מבני ישראל אך הוא לא חליץ

להם.

חליצה באנפיליא: של בגד - פסולה, של עור - כשרה. לא יטייל ביוה"כ בסנדל ובאנפיליא של עור לא מבית לבית ולא ממיטה למיטה, אבל באנפיליא של בגד, או לכרוך סודר סביב רגליו משום תענוג מותר. יום חמישי פרשת וארא - כ"ד טבת תשע"ה

דף ק"ג ע"א

מנעל הנפרם שחופה רוב הרגל, סנדל הנפחת שמקבל רוב הרגל, סנדל של שעם וגמי ומוק של לבד שקשים ומגינים, חליצת סומא - כשרה.

קב הקיטע חשיב מנעל וחולץ בו, לרבי מאיר הסובר לענין שבת שהקיטע יוצא בקב שלו דחשיב ליה מנעל ה"ה לענין חליצה, אע"פ שאינו של עור, ואינו דומה לאנפיליא של בגד שפסול - שקב מגין, ולחכמים החולקים על ר"מ לענין שבת - מדובר במחופה עור.

החולץ צריך לדחוף רגלו בקרקע, וגם החולץ כשהוא יושב או מוטה כשר כל שדוחף רגלו בקרקע, אבל מי שרגלו הפוכה ודורס על הצד העליון של הרגל חליצתו פסולה.

סמוכות רגליים שהולך בידי וגורר רגליו ויש לו סמוכות להכניס רגליו בתוכו - חליצתו בהם פסולה, כיון שאינו יכול לדחוף על הקרקע שרגליו עקומות, אבל נותנו לאחרים שרגליהם ישרות לחלוץ בהם.

מן הארכובה ולמטה כשרה - דכתיב 'וחלצה נעלו מעל רגלו' ולא כתיב 'מרגלו', אבל מן הארכובה ולמעלה פסולה דהוי מעל דמעל.

פרק המפסיק בין השוק לרגל - לרב פפא על כרחך יורד עד הארץ ואין פרק אחר למטה הימנו בעקב, שאל"כ מן הארכובה ולמטה פסולה דהוה מעל דמעל, לרב אשי אפילו אם נאמר שנפסק מ"מ כל השהו ועומד מול כף הרגל כחלק מכף הרגל הוא.

מן הארכובה ולמעלה אינה נקראת רגל', והא דכתיב 'ובשליטה היוצאת מבין רגליה' משום שבשעה שכורעת לילד נועצת עקביה בירכתיה ויולדת, ומה שקורין לאותו מקום רגל היינו לישנא מעליא.

דף ק"ג ע"ב

כל טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים - שנאמר 'השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע', שגם הטוב רע הוא שהזכיר לו שם עכו"ם.

יעל לא נהנתה מעבירה - שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, וישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן ולא של עכו"ם, וסיסרא הכניס בה זוהמת הנחש. 'נעל' - דלא בעינן דווקא שלו אלא של כל אדם כשר, והא דכתיב 'נעלו' היינו שיהא ראוי לו, פרט לגדול שאין יכול להלך בו, ופרט לקטן שאינו חופה רוב רגלו, ופרט לסנדל המסוליים שאין לו עקב, אך לכתחילה יהא שלו או שיקנו לו אחרים במתנה.

חלצה סנדל של שמאל בימין - כשרה בדיעבד.

סנדל של עץ - כשרה לרבי מאיר הסובר שקב של קיטע בכלל נעל לענין שבת וה"ה סנדל של עץ, ולחכמים דווקא אם הוא מחופה עור.

בית המוסגר - מטמא אם נגע מתוכו אע"פ שלא נכנס אליו, מוחלט - מטמא אף מאחוריו, ושניהם מטמאין בנכנס רובו אל הבית, והגם דכתיב 'והבא אל הבית' והבית המוחלט עומד לנתיצה לא אמרינן כתותי מכתת שיעוריה, דאפילו בשעת נתיצה קרוי בית דכתיב 'ונתץ את הבית'.

בגד המנוגע מוחלט שיש בו ג' על ג', אע"פ שאין בו כזית, שנכנס רובו לבית - נטמא כל כלי הבית, וכן אם יש בה

כמה כזיתים כיון שנכנס כזית אחד אע"פ שלא נכנס רוב הבגד, ואע"פ שכתותי מכתת שיעוריה, משום דכתיב 'ושרף את הבגד' אפילו בשעת שריפה קראתו התורה בגד.

סנדל המוסגר - לא תחלוץ בו, ואם חלצה חליצתו כשרה, מוחלט - לרב פפי משמיה דרבא אם חלץ חליצתו פסולה, דבעינן שיעור שחופה רוב רגלו וכיון שמוחלט הוא לשריפה עומד וכתותי מכתת שיעוריה, לרב פפא משמיה דרבא חליצתו כשרה, שהרי התורה קראה לבגד מוחלט 'בגד' (ולרב פפי איסור מטומאה לא ילפינן).

יום שישי פרשת וארא - כ"ה טבת תשע"ה

דף ק"ד ע"א

סנדל של ע"ז - לא יחלוץ בו, חלץ בו - אם נועלים אותו לצלם ברגליו כשמסיעים אותו ממקום למקום חליצתה כשרה, שמשמשי ע"ז לאו לשריפה קיימי דאית להו תקנתא בביטול, והנאת חליצה לאו הנאה היא דמצוות לאו ליהנות ניתנו, ואם הוא תקרובת ע"ז שהקריבוהו ומסרוהו לפניו לשם דורון שאין לה ביטול עולמית - חליצתה פסולה, שלשריפה עומד וכתותי מיכתת שיעורא, וכן הדין בנעל של עיר הנדחת.

סנדל העשוי לתכריכי מיתה - הואיל שאינו עשוי להילוך לאו נעל הוא, אבל סנדל של ב"ד המיוחד לחליצה בכלל נעל שאם ישתמש בו שליח ב"ד לא יקפידו עליו ב"ד.

חלצה בלילה - לת"ק כשרה, שכגמר דין הוא שכשר בלילה, לרבי אלעזר פסולה, שכתחילת דין הוא, וי"א שדעת ת"ק דעת יחידאה היא.

חלצה בשמאל - לת"ק פסולה, דילפינן רגל רגל ממצורע דבעינן ימין, לרבי אלעזר כשרה (ויש מחליפים השיטות), ש'רגל' האמור בחליצה אינו מיותר, ורק האמור במצורע מיותר, ומופנה מצד אחד למדין ומשיבין, ואיכא למפרך מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת.

קריאה - אינה מעכבת לכו"ע, חליצה - לכו"ע מעכבת, דכתיב 'ככה יעשה לאיש' 'ככה' משמע עיכובא, וכי כתיב ככה אמעשה ולא על קריאה שדיבור בעלמא הוא, רקיקה - לרבי אליעזר מעכבת שהיא מעשה, לרבי עקיבא אינה מעכבת, שרק מעשה שהאשה עושה בגופו של איש מעכב.

דף ק"ד ע"ב

חרש וחרשת אלם ואלמת - חליצתן פסולה לפטרה במקום שיש אח כשר, לפי שאינן בני קרייה ד'אמר' ו'אמרה', והגם שאין קריאה מעכבת בעינן ראוי לקרייה שרק הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו.

החולצת לקטן - חליצתה פסולה, קטנה שחלצה - תחלוץ משתגדיל, ואם לא חלצה חליצתה פסולה.

חלצה בפני ב' דיינים או בפני ג' ונמצא אחד קרוב או פסול - חליצתה פסולה, רבי שמעון ורבי יוחנן הסנדלר מכשירים, ורבי עקיבא הכשיר אפילו באחד, לשמואל ורב נחמן הלכה שג' מעכב.

יבמה שרקקה לפני ב"ד: לרבי עקיבא שרקקה אינה מעכבת - לא נפסלה על האחין, לרבי אלעזר שמעכבת - אליבא דרבי הסובר ששני דברים המתירין מעלין זה בלי זה (כדמצינו בשתי הלחם שקדושתן תלויה בשחיטת וזריקת כבשי עצרת, ואם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן קדוש הלחם ואינו קדוש) נפסלה ותחלוץ, לרבי אלעזר בר"ש שאין מעלין זה בלא זה (ואין הלחם קדוש עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן) לא נפסלה מלהתייבם.